

บทที่ 2

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทนี้ จะแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ประวัติการจัดอนุบาลศึกษา

ตอนที่ 2 การจัดอนุบาลศึกษาของโรงเรียนเอกชน

ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการประเมินทางด้านการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 ประวัติการจัดอนุบาลศึกษา

การจัดอนุบาลศึกษาได้เริ่มขึ้นในต่างประเทศ และมีประวัติความเป็นมาดังนี้
(วิภาวี ประพันธ์ะโยธิน และคณะ, 2516:301)

เฟรดริก ฟร็อบเบล (Friedrich Froebel) นักการศึกษาชาวเยอรมัน เกิดที่ตำบล Oberweissbach เมื่อ ค.ศ. 1782-1852 (William Bentor 1768: 950-951) นักการศึกษาชาวเยอรมัน ได้รับเกียรติยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งการอนุบาลศึกษา ฟร็อบเบล เคยศึกษาอยู่ ณ มหาวิทยาลัยเจนาและโรงเรียนของเพสตาลอซซี (University of Jena and Pestalozzi School) ที่เมืองเยือคูน (Yverdun) ได้ทราบแนวความคิดการจัดการศึกษาของเพสตาลอซซี ได้แก่ พัฒนาคณะสมบัติต่าง ๆ ในตัวของเด็กให้กลมกลืนกัน (hermonious development) ชั้นแรก คือ เตรียมเด็กเพื่อให้เป็นคนที่มีการศึกษา ให้เป็นพลเมืองดี ซึ่งฟร็อบเบลมีความเห็นว่าระยะเริ่มแรกของชีวิตเป็นระยะที่มีความสำคัญ การให้การศึกษาแก่เด็กในระยะนี้จึงควรทำอย่างระมัดระวัง ดังนั้นในปี พ.ศ. 2378 เมื่อ ฟร็อบเบลได้เป็นผู้จัดการสถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า ณ เมือง เบิร์กครอฟ (Burgdorf) ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ จึงได้ทดลองใช้วิธีสอนเด็กที่ตนคิดขึ้น โดยให้เล่น ร้องเพลง และทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการพัฒนาไปตามธรรมชาติของเด็ก ซึ่งประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ต่อมา ปี พ.ศ. 2380 ฟร็อบเบลจึงจัดตั้งโรงเรียนอนุบาล (Kindergarten) ขึ้นเป็นแห่งแรก ณ เมืองบลังเคนเบิร์ก (Blankenburg) ประเทศเยอรมัน เพื่อให้การศึกษาแก่เด็กอายุ 4 - 6 ปี วิธีการสอนของฟร็อบเบลจึงเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมากขึ้น นักการศึกษาประเทศใกล้เคียงในยุโรปได้เดินทางเข้าไปศึกษาถึงวิธีดำเนินงานโรงเรียนอนุบาลของฟร็อบเบล และ บารอนเนส เบร์ทา

บูโลว เวนด์เฮาเซน (Baroness Bertha Von Marenholtz-Bulow-Wendhausen) คิษย์ของ ฟรอมเบล เป็นผู้เผยแพร่วิธีการจัดอนุบาลศึกษาในแบบของฟรอมเบลไปตามประเทศต่าง ๆ ในยุโรป เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี สวีตเซอร์แลนด์ ฮอลันดา และเบลเยียม

ในประเทศอังกฤษ รองเซ (Rongé) (วิกาวิ ประพันธ์ไฮซิน, 2516:348) ได้ทดลองจัดโรงเรียนอนุบาลสาธิตขึ้นที่ ปรินส์ อัลเบิร์ต เอกโพธิ์ขึ้น (Prince Albert's Exposition) ในกรุงลอนดอน ต่อมา เอลินเนอร์ ฮาเวิร์ต (Elenore Hurwart) ได้ตั้งสหภาพโรงเรียนอนุบาลนานาชาติ (International Kindergarten Union) และ อะเดเล โปรตุกอล (Adele von Prortugall) ตั้งโรงเรียนอนุบาลขึ้นที่แมนเชสเตอร์

ในสหรัฐอเมริกา นั้น พ.ศ. 2398 คอร์ด ชุก (Carl Schurz) (Hall-quest, 1963:83-84) เป็นผู้จัดตั้งโรงเรียนอนุบาลที่ใช้ภาษาเยอรมันขึ้นเป็นแห่งแรก ที่เมืองวอเตอร์เทย์และในปี พ.ศ. 2403 อลิซเบท เพียร์บอดี (Elizabeth Peabody) ได้ตั้งโรงเรียนอนุบาลที่ใช้ภาษาอังกฤษขึ้นที่เมืองบอสตัน นับตั้งแต่การอนุบาลศึกษาได้แพร่หลายเข้าไปในสหรัฐอเมริกา เมื่อ พ.ศ. 2398 แล้ว อัตราการขยายตัวของโรงเรียนอนุบาลได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คือ ปี พ.ศ. 2423 มีโรงเรียนอนุบาล 300 แห่ง เมื่อถึง พ.ศ. 2489 มีโรงเรียนอนุบาลของรัฐถึง 10,000 แห่ง และของเอกชนอีก 2,000 แห่ง ในปี พ.ศ. 2435 ได้มีการจัดสมาคมการศึกษาของเด็ก (Association for Childhood Education International) และในปี พ.ศ. 2469 ได้จัดตั้งสหภาพโรงเรียนอนุบาลนานาชาติ (International Kindergarten Union) ขึ้น

สำหรับในประเทศไทยนั้น การอนุบาลศึกษาได้เผยแพร่เข้ามาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีหลักฐานปรากฏในโครงการศึกษา พ.ศ. 2441 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2507:115-116) ลำดับชั้นการศึกษาสามัญ เป็น

1. การเล่าเรียนเบื้องต้น (มูลศึกษา)
2. การเล่าเรียนเบื้องต้น (ประถมศึกษา)
3. การเล่าเรียนเบื้องต้นกลาง (มัธยมศึกษา)
4. การเล่าเรียนเบื้องต้นสูง (อุดมศึกษา)

โรงเรียนมูลศึกษาเบื้องต้นแบ่งเป็น กินเดอการ์เด้น (Kindergarten) โรงเรียนบูรพท และ โรงเรียน ก.ช นโม ซึ่งรับเด็กอายุภายใน 7 ขวบ เข้าเรียน และ ใน

พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461 มาตรา 27 ระบุว่า โรงเรียนอนุบาลเป็นโรงเรียนที่มุ่งประสงค์เอาการเลี้ยงดูเด็กอ่อน ๆ เป็นใหญ่ และ สอนเด็กให้เรียนรู้อ่านเขียน นับ ไปพลางในระหว่างเวลานั้นด้วย

โรงเรียนอนุบาลแห่งแรกในประเทศไทยนั้น เอกชนเป็นผู้จัดตั้งขึ้นที่โรงเรียนกุลสตรีวังหลัง โดยหม่อมมดค์ (Miss Edna Sana Cold) ได้ส่งเสริมให้นักเรียนไทยไปศึกษาวิชาอนุบาลตามแบบของ ฟร็อบเบล ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา และได้กลับมาเปิดแผนกสอนเด็กอนุบาลขึ้นอีกแผนกหนึ่งในโรงเรียนนี้โดยสอนเด็กอายุ 3-6 ปี มีครูช่วยสอนหรืออีกนัยหนึ่งผู้เลี้ยงเด็กด้วย ต้องดูแลตั้งแต่การรับประทานอาหาร คอยคิดแปลงกิริยาและนิสัยของเด็ก ตัวครูเองก็ต้องคอยระมัดระวังกิริยาท่าทางและคำพูด ทั้งต้องแสดงเป็นแบบอย่างที่ดี จะชี้แจงสิ่งใดต้องให้เด็กเข้าใจชัดเจน เป็นการเรียนแกลมเล่นเสมอไป เพื่อให้เด็กได้นึกสนุกและได้คิดทำสิ่งอื่น ๆ ด้วยสมองเล็ก ๆ ของเขา จะใช้อำนาจไม่ได้ (สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์, 2505:68)

พ.ศ. 2466 หม่อมเจ้าหญิง พิจิตรภา ได้ทรงตั้งแผนกอนุบาลขึ้นในโรงเรียนราชินี โดยทรงปรับปรุงวิธีการสอนและการอบรมเด็กขึ้นใหม่ด้วยพระองค์เอง โดยยึดแนวมอนเตสซอรี (Dr. Maria Montessori) และฟร็อบเบล (Friedrich Froebel) เป็นหลัก มุ่งสอนให้เด็กหัดช่วยตัวเองได้ และมีการเพื่อนร่วมแบบไทย ทั้งนี้เพื่อจะเพาะนิสัยเด็กให้นิยมในศิลปะประจำชาติ ละครุชดเล็กของโรงเรียนราชินีแผนกอนุบาลนี้ได้เคยแสดงในงานต่าง ๆ หลายครั้ง ได้รับคำชมเชยจากมหาชนเป็นอันมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมาช้านานแล้ว (สมาคมครูโรงเรียนราษฎร์, 2505:83)

พ.ศ. 2483 รัฐบาลได้จัดตั้งโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศขึ้น นับเป็นโรงเรียนอนุบาลของรัฐแห่งแรก สร้างขึ้นโดยทุนของ นางสาวละออ หลิมเซ่งไถ่ ซึ่งถึงแก่กรรมและได้ตั้งมรดกให้กระทรวงศึกษาธิการจัดการบำรุงการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2510:101)

สำหรับการอนุบาลศึกษาของไทยในปัจจุบัน ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ได้เรียกการศึกษาในระดับนี้ว่า การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ซึ่งมีวัตถุประสงค์และนโยบาย ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2529:51)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีการขยายบริการเตรียมความพร้อมแก่เด็กในวัยก่อนประถมศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยมีการขยายการศึกษาในระดับนี้ประมาณร้อยละ 37 ของประชากรอายุ 3-5 ปี และให้เด็กที่เสียเปรียบในทางเศรษฐกิจและสังคมได้เข้ารับบริการเตรียมความพร้อมมากขึ้น
2. เพื่อให้เด็กวัย 3-5 ปี ได้รับการเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคม รวมทั้งการดูแลสุขภาพอนามัย และโภชนาการที่มีคุณภาพ และมาตรฐาน การจัดประสบการณ์การเตรียมความพร้อมให้เด็กในระดับที่ใกล้เคียงกัน ทั้งระหว่างหน่วยงานในสังกัดเดียวกัน และต่างสังกัดเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กถูกต้องตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อให้มีการพัฒนารูปแบบการจัดบริการเตรียมความพร้อม สำหรับเด็กก่อนประถมศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาการของเด็ก ตลอดจนให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการดำเนินงานและใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

นโยบาย

1. เร่งขยายการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม รวมทั้งดูแลสุขภาพอนามัย และโภชนาการแก่เด็กก่อนวัยเรียน โดยเฉพาะในเขตนอกเมือง พร้อมทั้งพัฒนารูปแบบการจัดบริการให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และพัฒนาการของเด็กพิเศษประเภทต่าง ๆ
2. เร่งปรับปรุงคุณภาพ บริการการเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการถูกต้องตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก และ ให้มีบริการที่ได้มาตรฐานทัดเทียมกัน
3. พัฒนาระบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผล เพื่อให้การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาได้ผลบรรลุตามเป้าหมาย
4. ให้มีการประสานงานและร่วมมือกัน ระหว่างภาครัฐและเอกชนในการให้บริการแก่เด็กในพื้นที่เป้าหมายได้อย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ
5. สนับสนุนให้ชุมชนและภาคเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับก่อน

ประถมศึกษาให้มากยิ่งขึ้น

และในปัจจุบัน ประเทศไทยมีหน่วยงานที่จัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาดังนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมการศาสนา และ กรมการฝึกหัดครู

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) รับผิดชอบโรงเรียนอนุบาลที่อนุญาตให้เอกชนดำเนินการ จำนวน 1,063 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน 354,801 คน

1.2 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) รับผิดชอบโรงเรียน 2 ประเภท คือ โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด 74 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 204,454 คน และรับผิดชอบเด็กเล็ก ในโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 567,848 คน

1.3 กรมการศาสนา รับผิดชอบโรงเรียนวัดสอนเด็กก่อนเกณฑ์ ซึ่งเปิดดำเนินการในวัด 312 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 18,987 คน

1.4 กรมการฝึกหัดครู รับผิดชอบโรงเรียนอนุบาลสาธิต ของวิทยาลัยครู จำนวน 17 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 2,928 คน

2. ทบวงมหาวิทยาลัย หน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ คือ โรงเรียนอนุบาลสาธิตของมหาวิทยาลัย

3. กระทรวงมหาดไทย หน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ คือ กรมการพัฒนาชุมชน กรมประชาสัมพันธ์ กรุงเทพมหานคร และ กรมการปกครอง

3.1 กรมการพัฒนาชุมชน รับผิดชอบ ศูนย์พัฒนาเด็กของกรมการพัฒนาชุมชน 3,040 ศูนย์ จำนวน 25,030 คน

3.2 กรมประชาสัมพันธ์ รับผิดชอบสถานรับเลี้ยงเด็ก 454 แห่ง จำนวน 17,878 คน

3.3 กรุงเทพมหานคร รับผิดชอบศูนย์เลี้ยงเด็กในโรงเรียน ประถมศึกษา จำนวน 15 ศูนย์ จำนวนเด็ก 1,620 คน

3.4 กรมการปกครอง รับผิดชอบ สถานสงเคราะห์เด็กก่อนวัยเรียน ของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (บก.ตชด.) 61 ศูนย์ จำนวนเด็ก 2,223 คน

4. กระทรวงสาธารณสุข หน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ คือ กรมอนามัย รับผิดชอบศูนย์โภชนาการเด็ก 1,166 ศูนย์ จำนวนเด็ก 40,810 คน

5. สมาคมและมูลนิธิต่าง ๆ มีหน่วยงานที่ทำหลายหน่วยงาน เช่น สภาสตรีแห่งชาติ สมาคมอนุบาลแห่งประเทศไทย สมาคมสตรีแห่งชาติ และสมาคมสตรีภาคพื้นแปซิฟิกและเอเชีย อากเนย์ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นต้น โดยส่วนใหญ่จัดในรูปแบบของศูนย์เด็กปฐมวัยหมู่บ้านเด็ก และโครงการพัฒนาเด็กและศูนย์เด็กต่าง ๆ

จากข้อมูลข้างต้นดังกล่าวจะเห็นว่าหลายหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา แต่ก็ไม่ได้เปิดโอกาสสำหรับเด็กทั่วไปได้เข้าศึกษา เพราะเป็นการจัดตามวัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยงาน อาทิเช่น กรมการฝึกหัดครู และทบวงมหาวิทยาลัย จัดขึ้นเพื่อเป็นการทดลองการเรียนการสอน กรมการศาสนา กรมประชาสัมพันธ์ และกรมการปกครอง จัดขึ้นเพื่อการกุศลช่วยเหลือเด็กยากจนให้มีโอกาสได้รับการศึกษา ดังนั้น การจัดอนุบาลศึกษา โดยส่วนใหญ่สำหรับเด็กทั่วไปจึงเป็นของภาคเอกชนซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ โดยคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) เป็นผู้รับผิดชอบโรงเรียนอนุบาลที่อนุญาตให้เอกชนดำเนินการ

ตอนที่ 2 การจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลเอกชน

การอนุบาลศึกษาของไทยในปัจจุบันตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 นั้น รัฐจะไม่เข้าดำเนินการเอง แต่รัฐจะเร่งรัดสนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนประถมศึกษา โดยรัฐจะสนับสนุนให้ท้องถิ่นและภาคเอกชนจัดให้มากที่สุดและรัฐจะจัดทำเพื่อเป็นตัวอย่าง และเพื่อการค้นคว้าวิจัยเท่านั้น (ไมตรี ชุมชัย และคณะ, 2526:234) จากนวนโยบายดังกล่าว เอกชนจึงเข้ามามีบทบาทในการจัดอนุบาลศึกษามากยิ่งขึ้น

ดังนั้นรัฐจึงให้กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) รับผิดชอบในเรื่องนี้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้วางนโยบายในการจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษาในโรงเรียนเอกชนดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน มปป.1:ค่าน่า)

1. เพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียนอายุ 3-5 ปี
2. เพื่อให้การเตรียมความพร้อมจัดให้บูรณาการเหมาะสมกับวัยของนักเรียน ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจิตใจ

3. เพื่อให้การพัฒนาการเตรียมความพร้อมของนักเรียนได้รับการดูแลจากบุคลากรที่มีความรู้ ประสบการณ์ และผ่านการอบรมมาโดยเฉพาะ

4. เพื่อพัฒนาแนวการจัดประสบการณ์ แผนการสอน ประสบการณ์ คู่มือครู สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน

และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว ตั้งแต่ปีการศึกษา 2531 เป็นต้นไป กระทรวงศึกษาธิการได้อนุมัติให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ดำเนินโครงการอนุบาล 3 ปี เพื่อจัดการศึกษาให้แก่เด็กตั้งแต่อายุ 3 ปีขึ้นไป เป็นโปรแกรม 3 ปี เพิ่มขึ้นจากระบบเดิม คือ โปรแกรม 2 ปี (กระทรวงศึกษา 2531: 1) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ก็ได้ดำเนินการออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานโรงเรียนอนุบาลเอกชนให้โรงเรียนอนุบาลเอกชนจัดถือเป็นข้อมูลปฏิบัติในการจัดอนุบาลศึกษา 6 หมวดด้วยกัน ได้แก่ หมวดนักเรียน หมวดการบริหารโรงเรียน หมวดโรงเรียนสถานที่และอาคาร หมวดครุภัณฑ์และอุปกรณ์การเตรียมความพร้อม และหมวดที่ 6 บทเฉพาะกาล ดังมีรายละเอียดดังนี้

หมวด 1

นักเรียน

ข้อ 1 โรงเรียนจะรับนักเรียนเข้าเรียนได้ เมื่อนักเรียนมีอายุครบ 3 ปี สำหรับโรงเรียนที่เปิดหลักสูตร 3 ปี และเมื่อนักเรียนมีอายุครบ 4 ปี สำหรับโรงเรียนที่เปิดหลักสูตร 2 ปี นับถึงวันเปิดภาคเรียน

การรับนักเรียนเข้าเรียน ให้โรงเรียนสามารถรับได้ในทุกภาคเรียน

ข้อ 2 นักเรียนที่โรงเรียนรับเข้าเรียน จะต้องผ่านการตรวจสอบสุขภาพ และเสริมภูมิคุ้มกันตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

ข้อ 3 นักเรียนที่สำเร็จชั้นอนุบาลปีที่ 3 จะต้องมีคุณลักษณะซึ่งแสดงว่า ได้ผ่านการพัฒนาการเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจิตใจตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

หมวด 2

การจัดประสบการณ์เตรียมความพร้อม

ข้อ 1 ให้ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ครูใหญ่ และครู จัดประสบการณ์เตรียมความพร้อมตามแนวการจัดประสบการณ์ แผนการจัดประสบการณ์ คู่มือครู ตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

ข้อ 2 การจัดประสบการณ์เตรียมความพร้อม การพักผ่อน การรับประทานอาหารจะต้องจัดให้สมดุลและเพียงพอแก่ความต้องการของเด็กแต่ละวัย

ข้อ 3 การประเมินผลการจัดประสบการณ์ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

หมวด 3

การบริหารโรงเรียน

ข้อ 1 นอกจากที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ ให้ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ และครูใหญ่ จัดดำเนินการด้านวิชาการ กิจกรรมนักเรียน การเงินและธุรการ ตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการโรงเรียนอนุบาล จะต้องผ่านการอบรมตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

ข้อ 2 ผู้รับใบอนุญาตจัดให้มีครูห้องเรียนละ 1 คนต่อนักเรียน 30 คน ถ้านักเรียนเกิน 30 คน ต้องมีพี่เลี้ยงอีก 1 คน

ในกรณีที่นักเรียนรวมกันทุกชั้นน้อยกว่า 30 คน โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยครูคนเดียวสอนนักเรียนหลายชั้นได้ แต่ต้องมีพี่เลี้ยง 1 คน

ข้อ 3 ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีพี่เลี้ยง ซึ่งมีคุณสมบัติและหน้าที่ ดังนี้

3.1 พี่เลี้ยงจะต้องเป็นเพศหญิง มีความรู้ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตร พ.ศ. 2521 หรือเทียบเท่า และผ่านการอบรมตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด มีประสบการณ์และลักษณะนิสัยเหมาะสมที่จะดูแลเด็กเล็ก มีสุขภาพดี มีร่างกายสมบูรณ์ ไม่ติดยาและไม่เป็นโรคดังต่อไปนี้

3.1.1 ทรศเรื้อนหรือทรศผิวหนึ่งเรื้อริงและติดต่อดี

3.1.2 วัณทรศ

3.1.3 ทรศพิษสุรเวื้อริง

3.1.4 ทรศเท้าข้าง

3.1.5 กวมทรศ

3.2 พี่เลี้ยงไม่ทำหน้าทีสอน แต่มีหน้าทีช่วยเหลือครูในการจัดกิจกรรม การเตรียมความพร้อม ดูแลความปลอดภัย ความเรียบร้อยของนักเรียน อำนวยความสะดวก และการให้บริการต่าง ๆ แก่นักเรียนในโรงเรียน

ข้อ 4 ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีทะเบียนพี่เลี้ยงตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

หมวด 4

โรงเรียน สถานที่และอาคาร

ข้อ 1 โรงเรียนอนุบาลที่จะจัดตั้งใหม่ จะต้องอยู่ห่างจากโรงเรียนอนุบาลที่ตั้งอยู่เดิมไม่น้อยกว่า 300 เมตร บนเส้นทางคมนาคมทางบก

ข้อ 2 บริเวณโรงเรียน ต้องมีลักษณะดังนี้

2.1 มีที่ดินผืนเดียวติดต่อกัน มีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 90 ตารางวา ผู้รับใบอนุญาตมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือสัญญาเช่าเข้าไม่น้อยกว่า 3 ปี ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

2.2 พื้นที่ต้องไม่เป็นลุ่ม และไม่มีสิ่งอื่นอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่นักเรียน หากมีบ่อน้ำหรือสระน้ำอยู่ภายในบริเวณโรงเรียน จะต้องล้อมรั้วให้อยู่ในภาพที่ปลอดภัย

2.3 มีรั้วแสดงบริเวณโรงเรียนที่เป็นสัดส่วน

2.4 สถานที่ตั้งของโรงเรียนต้องตั้งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่นักเรียน

2.5 ต้องมีพื้นที่สำหรับเล่นไม่น้อยกว่า 1.2 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน จะเป็นในร่มหรือกลางแจ้งก็ได้

2.6 ต้องมีพื้นที่สำหรับนักเรียนพักผ่อนอย่างเพียงพอ

ข้อ 3 ห้ามใช้บริเวณโรงเรียนและอาคารเรียนเป็นสถานที่รับเลี้ยงเด็ก หรือ
ดำเนินกิจการอื่น หรือ เป็นที่อยู่อาศัยของบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของโรงเรียน
ยกเว้นที่อยู่อาศัย ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ครูใหญ่ ครู และพี่เลี้ยง แต่จะต้องจัดให้เป็นสัดส่วน

ข้อ 4 อาคารเรียน ต้องมีลักษณะดังนี้

4.1 อาคารเรียนต้องเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

4.2 สำหรับอาคารเรียนที่มีห้องเรียนเกินกว่า 2 ห้องติดต่อกัน ช่องทาง
เดินภายในอาคารหรือระเบียงทางเดินต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร หรือถ้ามีบันไดระ
เบียงต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร อาคารตั้งแต่ชั้น 2 ขึ้นไป ต้องมีลูกกรงระเบียงสูง
ไม่น้อยกว่า 1.20 เมตร และช่องว่างลูกตั้งของลูกกรงไม่มากกว่า 15 เซนติเมตร

4.3 อาคารเรียนต้องมีฝ้าเพดานใต้หลังคา เว้นแต่หลังคาลาดฟ้าคอนกรีต
เสริมเหล็ก ระยะความสูงจากพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า 2.40 เมตร

4.4 บันไดต้องแบ่งเป็นสองช่วง ช่วงหนึ่งสูงไม่เกิน 2.00 เมตร
ความกว้างของบันไดแต่ละช่วงต้องไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ชานพักบันไดต้องไม่น้อยกว่า
ความกว้างของบันได ลูกตั้งของบันไดต้องไม่สูงกว่า 17.5 เซนติเมตร ลูกนอนต้องกว้าง
ไม่น้อยกว่า 24 เซนติเมตร บันไดทุกชั้นต้องมีราวและลูกกรงสูงไม่ต่ำกว่า 90 เซนติเมตร
รวมทั้งราวเดี่ยวสำหรับนักเรียนเกาะขึ้นบันได และระยะห่างของลูกกรงต้องไม่น้อยกว่า 15
เซนติเมตร

ข้อ 5 ห้องเรียน ต้องมีลักษณะดังนี้

5.1 ห้องเรียนแต่ละห้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 35 ตารางเมตร และต้องเป็น
ห้องโล่งไม่มีเสาหรือสิ่งกีดขวาง ในกรณีห้องเรียนรูปสี่เหลี่ยม ความกว้างของห้องไม่น้อย
กว่า 5.00 เมตร และในกรณีที่เป็นห้องเรียนรูปอื่น ๆ ส่วนที่แคบที่สุดของห้องไม่น้อยกว่า
4.00 เมตร

5.2 ห้องเรียนอาจจะจัดเป็นห้องขนาดใหญ่ มีฝ้าประจันที่สามารถปรับ
เป็นห้องเรียนหรือห้องกิจกรรมขนาดต่าง ๆ ในเวลาเดียวกัน แต่พื้นที่ห้องเรียนขนาดเล็กที่
สุดต้องมีไม่น้อยกว่าที่กำหนดไว้ใน 5.1

5.3 การระบายอากาศของห้องเรียนต้องถ่ายเทได้สะดวก โดยรวมเนื้อที่
หน้าต่าง ประตู และช่องลมแล้วไม่น้อยกว่า 20% ของเนื้อที่ห้องยกเว้นห้องที่ใช้ระบบปรับอากาศ

5.4 แสงสว่างในห้องเรียนต้องมีความเข้มไม่น้อยกว่า 200 ลักส์ โดยสม่ำเสมอทั้งห้อง ห้องเรียนที่ใช้แสงสว่างตามธรรมชาติ ความเข้มของแสงสว่างไม่เป็นไปตามเกณฑ์ ต้องติดตั้งโคมไฟฟ้าให้แสงสว่างเพิ่มในห้องนั้น ๆ

5.5 ห้องเรียนที่มีทางเข้าออก 2 ทาง แต่ละทางต้องกว้างไม่น้อยกว่า 80 เซนติเมตร ในกรณีที่มีทางเข้าออกเพียงทางเดียว ต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.60 เมตร

5.6 สัดส่วนพื้นที่ห้องเรียนต่อนักเรียนต้องไม่น้อยกว่า 1.2 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน

5.7 การจัดห้องเรียนให้คำนึงถึงพื้นที่ต่อนักเรียน จำนวนรวมของนักเรียนแต่ละห้องต้องไม่เกิน 40 คน

5.8 ถ้าใช้อาคารซึ่งมีอยู่แล้วมาดัดแปลงเป็นอาคารเรียน จะต้องปรับปรุงอาคารเรียนให้มีสภาพตามที่กำหนดใน 5.3, 5.4, 5.5

ข้อ 6 นอกจากห้องเรียนแล้ว โรงเรียนต้องจัดให้มี

6.1 ห้องบริหาร เว้นแต่โรงเรียนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับอื่น ๆ

6.2 ที่รับประทานอาหาร ต้องมีพื้นที่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน หรือจะใช้ห้องเรียนเป็นที่รับประทานอาหารก็ได้ แต่โรงเรียนจะต้องดูแลในเรื่องความสะอาดเป็นอย่างดี

6.3 ห้องเตรียมอาหาร ต้องถูกสุขลักษณะตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

6.4 ห้องพยาบาล หรือมุมพยาบาล

6.5 ห้องนอนสำหรับนักเรียน ต้องจัดให้มีห้องนอนโดยสัดส่วนพื้นที่ต่อนักเรียนไม่น้อยกว่า 1.2 ตารางเมตรต่อคน หรือจะใช้ห้องเรียนเป็นห้องนอนด้วยก็ได้ แต่ต้องจัดให้มีที่นอนและอุปกรณ์ตามข้อ 1.2.3

6.6 ห้องน้ำ หรือที่อาบน้ำ ต้องจัดให้เหมาะสมเพียงพอกับจำนวนนักเรียน และต้องรักษาความสะอาดให้ถูกสุขลักษณะ

6.7 ห้องส้วมให้ถือเกณฑ์ ดังนี้

6.7.1 นักเรียน 1-100 คน มี 1 ที่ต่อนักเรียน 25 คน

นักเรียน 101-600 คน มี 1 ที่ต่อนักเรียน 50 คน

นักเรียน 601 คนขึ้นไป มี 1 ที่ต่อนักเรียน 75 คน

6.7.2 จะต้องรักษาให้สะอาดถูกสุขลักษณะ มีบังตาหรือประคูล้ำม โดยไม่มีกลิ่นประคูล้ำม หรือกลิ่นแจล็ดที่ประคูล้ำม และสวมต้องอยู่ไม่ไกลจากห้องเรียนหรืออยู่ในห้องเรียน ถ้าสวมอยู่นอกอาคารเรียน ทางเดินไปสวมต้องมีหลังคากันแดดกันฝน

6.7.3 ในกรณีที่โรงเรียนมีอาคารมากกว่า 1 ชั้น จะต้องมียี่ห้อสวมทุกชั้น

หมวด 5

ครุภัณฑ์และอุปกรณ์การเตรียมความพร้อม

ข้อ 1 โรงเรียนต้องจัดให้มีครุภัณฑ์เครื่องใช้ ดังต่อไปนี้

1.1 ครุภัณฑ์ประจำห้อง

1.1.1 โต๊ะนักเรียนสูงจากพื้นถึงขอบโต๊ะ 45-50 เซนติเมตร จะเป็นโต๊ะเดี่ยวหรือโต๊ะหมู่ก็ได้

1.1.2 เก้าอี้นักเรียนสูง 25-30 เซนติเมตร

1.1.3 กระดานสำหรับครู สูงจากพื้นถึงขอบกระดานช่วงล่าง 60 เซนติเมตร กว้าง-ยาว พอสมควรแล้วแต่ขนาดห้อง

1.1.4 แผ่นป้ายติดผลงานนักเรียนที่นักเรียนใช้ได้สะดวก

1.1.5 ตู้หรือชั้นสำหรับนักเรียนเก็บอุปกรณ์การเรียนและของเล่น

1.1.6 ที่เก็บเครื่องใช้ประจำตัวนักเรียน

1.1.7 โต๊ะและเก้าอี้สำหรับครูทำงาน ให้มีความสูงใกล้เคียงกับของนักเรียน

1.1.8 ตู้หรือชั้นใส่เอกสาร อุปกรณ์ของโรงเรียน

1.2 เครื่องใช้ประจำห้องต่าง ๆ ให้มีดังต่อไปนี้

1.2.1 ที่รับประทานอาหาร ต้องมีโต๊ะสูงจากพื้นถึงขอบโต๊ะ 45-50 เซนติเมตร จะเป็นโต๊ะเดี่ยวหรือโต๊ะหมู่ก็ได้

1.2.2 ห้องพยาบาลหรือมุมพยาบาล ต้องมีอาสาสมัครประจำบ้าน เครื่องชั่งน้ำหนัก ที่วัดส่วนสูง สายวัด กระโถน ที่นอน ผ้าปูที่นอน หมอน ปลอกหมอน ผ้าอ่าง เครื่องเวชภัณฑ์ สำหรับการปฐมพยาบาล เบื้องต้น ได้แก่ ปากคีม กรรไกร กระเป๋าน้ำร้อน และชำมรูปไต รวมทั้งให้มีตู้ยา และตู้เก็บเครื่องเวชภัณฑ์ของโรงเรียน

1.2.3 ห้องนอน ถ้าพื้นห้องเป็นไม้ ให้ใช้เสื่อปูนอนได้ ถ้าพื้นห้องเป็นซีเมนต์ ให้มีที่รองนอน เช่น ที่นอน หรือมีนวม หรือที่นอนฟองน้ำ และจัดให้มีหมอนแบนหรือผ้ารองศีรษะ

1.2.4 ห้องน้ำ ต้องมีที่วางสบู่และถังน้ำ และราวแขวนผ้าเช็ดหน้า

1.2.5 เบ็ดเตล็ด โรงเรียนต้องจัดให้มีสัญญาณบอกเวลาของโรงเรียน เสาธงและธงชาติไทย รวมทั้งมีสิ่งสักการะทางศาสนา และพระบรมฉายาลักษณ์ประดิษฐานไว้ในที่อันควร

1.3 อุปกรณ์การเตรียมพร้อม โรงเรียนต้องจัดให้มีดังต่อไปนี้

1.3.1 สื่อ-วัสดุอุปกรณ์การเตรียมความพร้อม โรงเรียนต้องจัดให้มีตามบัญชีรายชื่อ สื่อ-วัสดุอุปกรณ์ ตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

1.3.2 อุปกรณ์ เครื่องเล่นหรือของเล่น ในห้องเรียนต้องจัดให้มีตามบัญชีรายชื่ออุปกรณ์ เครื่องเล่น ตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

หมวด 6

บทเฉพาะกาล

ข้อ 1 โรงเรียนที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนอยู่ก่อนแล้ววันใช้ระเบียบนี้ ให้จัดโรงเรียนให้มีมาตรฐานตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ ยกเว้นกรณีเกี่ยวกับสถานที่ ซึ่งกำหนดไว้ในข้อ 2.1, 2.5 และอาคารเรียน ซึ่งกำหนดไว้ในข้อ 20 ถ้าโรงเรียนใดได้รับอนุญาตให้ใช้ออยู่แล้ว ให้ใช้ต่อไปได้ แต่ถ้าขอจัดตั้งใหม่หรือเปลี่ยนแปลง จะต้องให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้

ข้อ 2 สำหรับโรงเรียนที่จัดชั้นอนุบาลอยู่แล้ว ให้เทียบชั้นดังนี้

ชั้นอนุบาลปีที่ 2 เดิม เท่ากับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ตามระเบียบนี้

ชั้นอนุบาลปีที่ 1 เดิม เท่ากับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ตามระเบียบนี้

ชั้นเด็กเล็ก ชั้นปฐมวัย หรือชั้นที่มีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่น ซึ่งรับนักเรียนอายุ

3 ปี ให้เทียบเป็นชั้นอนุบาล 1 ตามระเบียบนี้

ข้อ 3 สำหรับพี่เลี้ยงที่ยังไม่ผ่านการอบรมตามหลักเกณฑ์ ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด ผู้รับใบอนุญาตจะต้องจัดให้ได้รับการอบรมให้เสร็จสิ้นภายในปีการศึกษา 2532

ตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบการประเมินทางการศึกษา

จากการศึกษาความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับงานประเมินพบว่า ได้มีการยอมรับในความสำคัญของการประเมินเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของระบบงานในทุกสาขา การพัฒนารูปแบบการประเมินดำเนินไปอย่างไม่หยุดยั้ง สิ่งที่สำคัญซึ่งเปรียบเสมือนหัวใจที่ก่อให้เกิดการพัฒนาศาสตร์ด้านการประเมินก็คือ แนวคิดในการสร้างหรือพัฒนารูปแบบการประเมินซึ่งมีผู้เสนอไว้หลายลักษณะด้วยกัน เช่น สตีฟเฟิลบีม (Stufflebeam 1974, quoted in Nevo 1983: 117) เป็นบุคคลหนึ่งที่เสนอแนวคิดในเรื่องนี้ เขาได้เสนอให้ใช้คำถามหลัก 8 ข้อ ในการพัฒนารูปแบบการประเมิน และต่อมา นีโว (Nevo 1983: 117-128) ได้ปรับปรุงและขยายคำถามหลักที่สตีฟเฟิลบีมได้เสนอไว้ นั้น เพิ่มเติมเป็น 10 คำถาม ซึ่งรายละเอียดของแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมินที่สำคัญ และเกี่ยวกับการพัฒนาหาคำตอบในแต่ละคำถามจากศึกษาของนีโว (Nevo) โดยสังเขป ดังต่อไปนี้

1. การประเมินคืออะไร จากการศึกษาค้นคว้าด้านการประเมินพบว่า มีผู้ให้คำนิยามของ การประเมินผลไว้มากมาย ที่นับว่าเป็นที่รู้จักดีในระยะเริ่มแรกก็คือ นิยามของ ไทเลอร์ (Tyler, 1950) ซึ่งกล่าวว่า "เป็นกระบวนการตัดสินใจว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจริงเป็นไปตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้หรือไม่" นอกจากนี้ก็มีนิยามซึ่งให้โดยนักประเมินระดับผู้นำอีกหลายท่าน เช่น ครอนบัค (Cronbach, 1963) สตีฟเฟิลบีม และคณะ (Stufflebeam et al, 1971) และอัลคิน (Alkin, 1969) ส่วนการให้คำนิยามที่นับว่าครอบคลุมและเป็นที่ยอมรับมากที่สุดในปัจจุบัน ได้แก่ การให้คำนิยามโดย Joint Committee on Standards for Educational Evaluation (Joint Committee, 1981) คือ การประเมินผล หมายถึง การตีราคาหรือคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยวิธีการสืบสอบอย่างเป็นระบบ และผู้ที่ให้คำนิยามที่สำคัญอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ Stanford Evaluation Consortium ซึ่งให้นิยามของการประเมินไว้ว่า "เป็นการตรวจสอบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในโปรแกรมและที่เป็นผลจากโปรแกรมที่ประเมินด้วยวิธีการที่เป็นระบบ โดยที่การตรวจสอบดังกล่าวจะช่วยให้เกิดการ

ปรับปรุงทั้งโปรแกรม และโปรแกรมอื่น ๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน”

จากนิยามที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการประเมินอาจสรุปได้เป็นสองแนวทาง คือ พวกหนึ่งนิยามในลักษณะที่ว่า การประเมินเป็นการตัดสินคุณค่า หรือ ตีราคาสิ่งที่ถูกประเมิน ซึ่งการประเมินลักษณะนี้อาจก่อให้เกิดความวิตกกังวลต่อผู้ที่ถูกประเมินมากกว่า ดังนั้นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการประเมินผลก็คือ พยายามนำ การประเมินเข้าไปใช้ให้เห็นว่าการประเมินผลนั้น ช่วยให้การปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ ของการศึกษามุ่งผลดีเพิ่มขึ้นอย่างแท้จริง

2. การประเมินมีหน้าที่อะไรบ้าง สคริฟเวน (Scriven, 1967) เป็นบุคคลแรกที่เสนอแนะให้จำแนกการประเมินออกเป็น การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) กับการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) โดยที่การประเมินทั้งสองแบบนี้จะมีบทบาทที่ต่างกันออกไป และต่อมา สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1972) ก็ได้เสนอว่า ให้จำแนกการประเมินออกเป็นสองประเภท คือ การประเมินก่อนปฏิบัติ (Proactive Evaluation) เพื่อช่วยในการตัดสินใจ และการประเมินสิ่งที่ทำไปแล้ว (Retroactive Evaluation) เพื่อช่วยในการพิจารณาว่าที่ทำไปแล้วยังได้ผลเป็นอย่างไร ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การประเมินทำหน้าที่ สองประการ คือ การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) ใช้ปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมที่กำลังจะดำเนินการต่อไป (อาจเป็นการประเมินโปรแกรม คน หรือผลผลิต และอื่น ๆ) ส่วนการประเมินรวมสรุป (Summative Evaluation) จะใช้เพื่อแสดงถึงผลของสิ่งที่ได้ดำเนินการมาแล้ว ใช้คัดเลือก หรือ ตัดสินใจ เป็นต้น

นอกจากหน้าที่ 2 ประการที่กล่าวมาแล้ว การประเมินยังมีหน้าที่อื่น ๆ อีก เช่น หน้าที่เกี่ยวกับด้านจิตวิทยาและสังคม ครอนบัทและคณะ (Cronbach et.al. 1980: House 1974, Patton, 1978) ที่กล่าวไว้ว่า ควรจะต้องมีการพิจารณาด้วยเพราะ บางครั้งการประเมินอาจไม่ได้ทำเพื่อวัตถุประสงค์ของการประเมินทั้งสองแบบที่กล่าวมาแล้ว แต่ต้องการประเมินเพื่อให้เพิ่มความระมัดระวังในกิจกรรมเฉพาะอย่าง หรือ เพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานให้เกิดขึ้นในตัวผู้ถูกประเมิน เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพต่อสาธารณชน หรือ ต่อหมู่คณะ เป็นต้น ความรู้สึกที่ผู้ถูกประเมินจะต้องเพิ่มความระมัดระวังเมื่อรู้ว่าจะต้องมีการประเมินนี้เป็นเรื่องที่จะปฏิเสธไม่ได้ จึงควรนำมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นหน้าที่

อีกด้านหนึ่งของการประเมินด้วย

หน้าที่อีกประการหนึ่งของการประเมินซึ่งไม่เป็นที่แพร่หลายนัก คือ หน้าที่ของการประเมินผลซึ่งผู้มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการ (Dornbusch & Scott, 1975) เป็นผู้ใช้หรืออาจเรียกได้ว่า เป็นหน้าที่การประเมินในด้านการบริหาร กล่าวคือ จะเป็นลักษณะที่ผู้มีตำแหน่งสูงกว่าทำการประเมินผู้น้อย

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า การประเมินผลทำหน้าที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ ประเมินเพื่อปรับปรุง ประเมินเพื่อการคัดเลือกให้ประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตร ประเมินเพื่อเพิ่มแรงจูงใจและความระมัดระวังในการทำงาน และประเมินเพื่อแสดงความมีอำนาจเหนือกว่าในทางบริหาร ในการจำแนกหน้าที่ของการประเมินนี้บางท่านได้ให้นิยามหน้าที่แต่ละประเภทไว้อย่างชัดเจน แต่ส่วนใหญ่มักไม่ยึดมั่นว่าจะผิดหรือถูกสำหรับการประเมินประเภทนั้น เพราะการประเมินครั้งหนึ่ง ๆ อาจสนองวัตถุประสงค์ได้มากกว่าหนึ่งอย่างได้ แต่สิ่งที่สำคัญอยู่ที่ว่าหน้าที่ของการประเมินที่ต่างกัน และวัตถุประสงค์การนำไปใช้ต่างกันนั้น ย่อมต้องอาศัยวิธีการประเมินที่แตกต่างกัน ดังนั้นหน้าที่สำคัญที่จะต้องตระหนักในการประเมินก็คือ พิจารณาให้เข้าใจถ่องแท้ถึงหน้าที่ หรือวัตถุประสงค์ของการประเมินครั้งนั้นเป็นอันดับแรกของการวางแผนทำการประเมิน

3. อะไรคือสิ่งที่จะประเมิน ในการประเมินทางการศึกษาสิ่งที่ถูกประเมินอยู่เสมอมักไม่พ้นการประเมินเกี่ยวกับครูและนักเรียน จากการพัฒนาาระบบการศึกษาในสหรัฐอเมริกาในช่วงปี 1965 ทำให้ความสนใจเกี่ยวกับการประเมินขยายออกไปถึงการประเมินหลักสูตร อุปกรณ์ประกอบหลักสูตร โปรแกรมหรือโครงการทางการศึกษาต่าง ๆ ตลอดจนประเมินสถาบันทางการศึกษาด້วย พัฒนาการของระบบการศึกษาหลาย ๆ ด้านในสหรัฐอเมริกา เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในปี 1965 รวมทั้งพัฒนาการในส่วนของการประเมินเอง ดังจะเห็นได้จากการที่นักประเมินเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินทางการศึกษาเป็นจำนวนมากในช่วงเดียวกันนี้ เป็นองค์ประกอบให้เกิดการขยายตัวด้านการประเมินดังกล่าว (Alkin, 1969: Scriven, 1967: Stake, 1967: Stufflebeam, 1969: Stufflebeam et.al., 1971)

สิ่งที่สำคัญที่อาจสรุปได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้มีสองประการได้แก่ การประเมินนั้นมิใช่จะจำกัดอยู่เฉพาะในส่วนของการประเมินนักเรียน ครู หรือ บุคลากรทางการศึกษาเท่านั้น ทว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอาจได้รับการประเมินได้

ตามความจำเป็นและเหมาะสม กับอีกประการหนึ่ง คือ การศึกษาสิ่งที่จะประเมินให้เข้าใจ ถ่องแท้เป็นส่วนสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งของการที่จะพัฒนารูปแบบการประเมินในทุกครั้ง และทุกเรื่อง นอกจากนั้นในขั้นการวางแผนการประเมินนั้นการทำความเข้าใจสิ่งที่จะประเมินมาอย่างถ่องแท้ จะช่วยให้ตัดสินใจได้ว่า จะต้องการรวบรวมข้อมูลอะไรบ้าง และจะวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านั้นอย่างไร ความชัดเจนในการจำแนกแยกแยะสิ่งที่จะประเมินจะช่วยในการกำหนด จุดมุ่งเน้นในการประเมินได้อย่างเหมาะสม และทั้งนี้จะช่วยให้สามารถให้ความกระจ่างใน ทุกจุดต่อผู้เกี่ยวข้องกับการประเมินได้ชัดเจนอีกด้วย

4. ในการประเมินสิ่งใดสิ่งหนึ่งควรได้สารสนเทศอะไรบ้าง หลังจากรู้ว่าจะต้อง ประเมินอะไรแล้ว อันดับต่อไปก็จะต้องพิจารณาว่ามีมิติใดบ้างที่ต้องการประเมิน และประเมิน เพื่อให้ได้สารสนเทศอะไร แต่เดิมนั้นเมื่อพูดถึงการทางการศึกษา ก็จะมีประเมินเฉพาะ ผลสรุปรวมเท่านั้น มาเมื่อไม่กี่ปีมานี้เองที่ได้มีการขยายขอบข่ายของตัวแปรที่ประเมินออกไป โดยใช้โมเดลการประเมินหลายรูปแบบ เช่น CIPP Model ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1969, 1971) ซึ่งเสนอว่า การประเมินจะต้องเน้นที่องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ไม่ว่าจะเป็น การประเมินอะไรก็ตาม คือ จุดมุ่งหมาย การวางแผน วิธีการ และผลผลิตของสิ่งที่จะ ประเมิน ตัวอย่างเช่น การประเมินโครงการก็ต้องเริ่มจากการประเมินคุณค่าของการ กำหนดจุดมุ่งหมายของโครงการ ตามด้วยการประเมินคุณภาพของแผนของโครงการนั้น ๆ การ ดำเนินงานตามแผนและประเมินคุณค่าของผลผลิต เป็นต้น สำหรับ สเตก (Stake, 1967) เสนอ Countenance Model ซึ่งเน้นว่าการประเมินจะต้องประกอบด้วยส่วนที่สำคัญสองส่วน คือ ส่วนของการบรรยายสิ่งที่ประเมินกับส่วนตัดสินคุณค่า

ต่อมา กูบา และลินคอล์น (Guba and Lincoln, 1981) ได้ขยายและประยุกต์ โมเดลของ สเตก (Stake, 1975) โดยเสนอว่าการประเมินจะต้องให้ได้สารสนเทศ 5 ส่วน คือ

1. การบรรยายสิ่งที่ประเมิน
2. ความรู้สึกหรือการตอบสนองต่อสิ่งที่ประเมินจากผู้เกี่ยวข้องในกลุ่มต่าง ๆ
3. สารสนเทศจากประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมของสิ่งที่ประเมิน
5. ส่วนมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน

จะเห็นว่าแนวคิดส่วนใหญ่เสนอขอขยายสารสนเทศที่จะต้องได้มาไว้อย่างกว้าง ๆ ไม่ได้จำกัดเพียงสารสนเทศที่เกี่ยวกับผลผลิตเท่านั้น แต่เท่าที่กล่าวมานี้ไม่ได้หมายความว่า ใน การประเมินแต่ละครั้งจะต้องให้ได้สารสนเทศครอบคลุมหมดทุกส่วน ทว่าจะต้องขึ้นอยู่กับ การนิยามการประเมินในครั้งนั้น ๆ ว่าต้องการอะไร เพียงใด ให้เหมาะสมตามความจำเป็น โดยจะต้องกำหนดตั้งแต่ต้น

5. ควรใช้เกณฑ์อะไรในการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่จะประเมิน การเลือกเกณฑ์เพื่อ ตัดสินคุณค่าของสิ่งที่จะประเมินนับเป็นงานยากที่สุดของการประเมินทางการศึกษา นักประเมินที่ ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลักในการประเมิน โดยดูเพียงว่าสิ่งที่ถูกประเมินได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้หรือไม่ เช่น การประเมินจากแบบของ ไทเลอร์ (Tylor, 1950) หรือ โพรวัส (Provus, 1971) ก็จะตัดสินปัญหาเรื่องการหาเกณฑ์ไปได้ หรือแม้ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1969) อัลคิน (Alkin, 1969) และ ครอนบัค (Cronbach, 1963) ซึ่งนิยมการประเมินว่า เป็นกิจกรรมการรวบรวมสารสนเทศเพื่อช่วยในการตัดสินใจ หรือเพื่อ วัตถุประสงค์อื่น ๆ ก็ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการเลือกเกณฑ์การประเมิน

จะเห็นว่าเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์นั้นนับเป็นฐานเบื้องต้นของเกณฑ์การประเมิน ได้อย่างหนึ่ง เกณฑ์อื่น ๆ อาจหาได้จากภารกิจซึ่งสิ่งซึ่งเป็นความจำเป็น หรือความต้องการ ที่แท้จริงของลูกค้า (Joint Committee, 1981; Patton, 1978; Scriven, 1972) คุณค่าหรือแนวคิดที่เป็นค่านิยมของสังคม (Guba & Lincoln, 1981; House, 1980) มาตรฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับอยู่แล้วจากการกำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญ หรือกลุ่มผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ (Eisner, 1979; Guba & Lincoln, 1981; Stake, 1967) หรือคุณภาพของสิ่งที ยอมรับว่าเป็นเลิศในแขนงที่ประเมิน (House, 1980; Scriven, 1967)

ผู้เชี่ยวชาญการประเมินส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่า เกณฑ์การประเมินนั้นจะต้องพิ จารณาให้สอดคล้องกับสิ่งที่จะประเมินและหน้าที่ของการประเมินครั้งนั้น ๆ โดยเฉพาะ และ ถือว่าเป็นหน้าที่ของนักประเมินที่จะต้องหาเกณฑ์ที่มีความเที่ยงตรงและสมเหตุสมผลให้ได้ ไม่ว่า เกณฑ์นั้นจะกำหนดโดยนักประเมินเอง หรือเอามาจากผู้อื่นก็ตาม

6. การประเมินควรจัดกระทำเพื่อใคร กลุ่มผู้นิยมการประเมินว่าเป็นการหา สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจย่อมจะต้องมีความชัดเจนในเรื่องที่ว่า จะทำการประเมินเพื่อใคร เป็นอย่างดี เพราะเขาจะชี้บ่งอย่างชัดเจนว่าผู้วินิจฉัยสิ่งการที่เกี่ยวข้องมีใครบ้าง และจะ ต้องชี้บ่งด้วยว่ามีความจำเป็นต้องใช้สารสนเทศอะไรบ้าง แต่ครอนบัค และคณะ

(Cronbach et.al., 1980; House, 1980) ไม่เห็นด้วยกับการประเมินเพื่อผู้มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการ โดยผู้ประเมินที่เป็นพวกเดียวกันเขาเห็นว่าการประเมินควรจัดกระทำเพื่อให้ชุมชนเกิดความเปลี่ยนแปลงนโยบายไปในทางที่เหมาะสมยิ่งขึ้นมากกว่า มีผู้เสนอแนวคิดว่าการทำการประเมินเพื่อสนองต่อผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดเป็นจำนวนมาก จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องได้มีข้อเสนอแนะว่าใครจะเป็นผู้รับบริการ (Audience) บ้าง และก็อาจสรุปแนวคิดที่เกี่ยวกับกลุ่มผู้รับบริการ ได้เป็น สามประเด็น คือ ผู้รับบริการผลการประเมินอาจมีได้เกินกว่าหนึ่งคน ผู้รับบริการผลการประเมินที่ต่างกันอาจมีความต้องการต่อการประเมินต่างกัน และการระบุความต้องการของผู้รับบริการแต่ละกลุ่มจะต้องทำให้ชัดเจนเป็นอันดับแรกของการประเมิน

7. รูปแบบการประเมินควรเป็นอย่างไร วิธีการประเมินมีหลายรูปแบบต่างกันไป ตามแนวคิดหรือทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวิธีการ เช่น วิธีการที่ได้จากทฤษฎีซึ่งรับรู้การประเมินในลักษณะของการตัดสินใจว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจริงบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ให้เริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมแล้วพัฒนาเครื่องมือในการวัด รวบรวมข้อมูล แปลผล และให้ข้อเสนอแนะส่วนวิธีการตามแนวคิดของสเตก (Stake, 1967) สตัฟเฟิลบีม และคณะ (Stufflebeam et.al., 1971) สคริฟเวน (Scriven, 1972) และ กูบา กับลินคอล์น (Guba & Lincoln, 1981) ซึ่งแนะนำว่า วิธีการประเมินควรประกอบด้วยสี่ขั้นตอน ได้แก่ เริ่มเตรียมการเพื่อการประเมิน ต่อไปนี้ก็จะถึงประเด็นซึ่งเป็นหัวใจสำคัญและเป็นความต้องการของผู้รับบริการ จากนั้นจึงรวบรวมสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ แล้วรายงานผลพร้อมข้อเสนอแนะ นอกจากนี้ก็มีรูปแบบตามแนวคิดของโพรวิส (Provis, 1971) ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาความไม่สอดคล้องกันระหว่างส่วนประกอบการ (Performance) กับส่วนมาตรฐานขององค์การ หรือสิ่งที่ประเมินเพื่อให้ได้สารสนเทศซึ่งต้องใช้ในการตัดสินใจว่าควรที่จะคงอยู่ ปรับปรุง หรือยุบเลิกสิ่งที่ประเมินนั้น โดยที่การประเมินนั้นจะมีการดำเนินการในลักษณะที่เป็นพลวัต (Dynamic) เริ่มดำเนินการประเมินตั้งแต่แผนการดำเนินการผลิตย่อย ผลผลิตสุดท้าย และการลงทุน

จากที่ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า แม้จะยังไม่เป็นที่ยุติว่าวิธีการประเมินแบบใดดีที่สุด แต่นักประเมินส่วนใหญ่ก็เห็นพ้องกันว่า การประเมินทั้งหลายควรพิจารณาความต้องการซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างความต้องการของผู้ประเมิน และผู้รับบริการทุกกลุ่มรวมทั้งในส่วนที่จะเสนอผลการประเมินให้ง่ายแก่การเข้าใจโดยทั่วถึงกันแล้วด้วย การ

ประเมินผลจะต้องไม่จำกัดอยู่เพียงกิจกรรมรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลเท่านั้น

8. ควรใช้วิธีอะไรในการประเมินผล งานประเมินผลเป็นงานที่ซับซ้อนยากที่จะใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งโดยเฉพาะได้ แม้จะได้มีการเสนอวิธีวิจัยหลายรูปแบบที่เหมาะสมในการศึกษางานประเมิน (Guba, 1969; Stufflebeam et.al., 1971) แต่ก็ยังมีการเสนอวิธีการอื่น ๆ อีกมากเข้ามาในการประเมินผลทางการศึกษา เช่น นอกจากวิธีทดลองหรือวิธีการกึ่งทดลอง ที่เคยใช้ในอดีต (Campbell, 1969; Stanley, 1972; Cook & Campbell, 1976) ก็มีวิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (Stake, 1978) และการศึกษาศิลปวิจารณ์ (Eisner, 1977, 1979) ซึ่งเป็นการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา แบบหนึ่งที่ได้แนวคิดมาจากวิธีการของผู้วิจารณ์งานทางศิลปะ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามสิ่งที่นักเทคนิคการประเมินมีความเห็นตรงกันเป็นส่วนใหญ่ ก็คือ ไม่มีวิธีการใดวิธีการหนึ่งสมบูรณ์ในตัว ต้องใช้วิธีการผสมผสาน นักประเมินที่ฉลาดจะต้องไม่ระบุจำกัดลงไปว่าจะใช้วิธีการเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง (Cronbach et. al., 1980) เพราะในการประเมินนั้นเป็นงานที่ซับซ้อน อาจจะต้องเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมที่สุดวิธีการหนึ่งหรือเป็นชุดของวิธีการ เพื่อที่จะหาคำตอบสำหรับปัญหาเฉพาะหนึ่ง ๆ มากกว่าที่จะทิ้งท้อไปเลยว่าวิธีการนั้นวิธีการนี้เพียงวิธีการเดียวที่จะใช้ได้กับวัตถุประสงค์ของการประเมิน

9. ใครควรทำหน้าที่ประเมิน เนื่องจากงานประเมินมิได้กลายเป็นงานระดับวิชาชีพอย่างหนึ่ง จึงจำเป็นต้องระบุดึงคุณลักษณะของนักประเมินที่ดี เพื่อที่จะได้ฝึกให้ผู้ที่เข้ามาเป็นนักประเมิน มีคุณลักษณะตามเกณฑ์ที่ควรจะเป็น (Bourch & Cordray, 1980; Cronbach et.al., 1980; Guba & Lincoln, 1981; Stufflebeam et.al., 1971; Worthen, 1975) คุณสมบัติที่สำคัญของนักประเมินที่สำคัญได้แก่

1. มีความสามารถในด้านเทคนิควิจัยและวัดผล
2. เข้าใจสภาพแวดล้อมทางสังคมและรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน

เป็นอย่างไร

3. มีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ
4. มีความซื่อสัตย์
5. มีความเป็นปรนัย
6. มีความเป็นอิสระจากองค์การหรือสิ่งที่ประเมิน
7. มีความรับผิดชอบ

อย่างไรก็ตามการที่จะให้นักประเมินเพียงคนเดียวมีคุณสมบัติครบถ้วนในทุกด้านเป็นเรื่องยาก ส่วนใหญ่จำเป็นต้องใช้นักประเมินเป็นทีมหรือเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุดกับงานประเมินเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า ได้มีการจำแนกกลุ่มนักประเมินไว้หลายแบบ กลุ่มแรกแบ่งออกเป็นสองพวกใหญ่ ๆ คือ นักประเมินภายในกับนักประเมินภายนอก (Scriven, 1969, 1975; Stake & Gjerde, 1974; Stufflebeam et. al., 1971) โดยที่นักประเมินภายในจะเป็นผู้ปฏิบัติงานคนหนึ่งในหน่วยงานหรือโปรแกรมที่ถูกประเมินซึ่งทำหน้าที่ประเมินและรายงานผลต่อผู้จัดการ จึงเห็นได้ชัดว่าความเป็นปรนัยของนักประเมินภายในย่อมได้รับความเชื่อถือต่ำกว่านักประเมินภายนอกซึ่งไม่ได้มีผลได้ผลเสียหรือเกี่ยวข้องกับโปรแกรมนั้น ๆ แต่อย่างไรก็ดี การแบ่งประเภทของ สคริฟเวน (Scriven, 1967) การแบ่งแบบนี้เน้นที่ลักษณะการได้รับการฝึกฝนมาของผู้ประเมินมากกว่าคุณค่าของสิ่งที่เป็นผลจากการประเมินกล่าวคือ นักประเมินสมัครเล่นมักจะชำนาญการในสาขาวิชาชีพอ่างใดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการประเมินแต่ไม่ใช่ในด้านการประเมิน ในขณะที่นักประเมินอาชีพจะเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนด้านการประเมินมาโดยตรง และมีหน้าที่รับผิดชอบที่จะเป็นผู้ดำเนินการประเมินโดยตรงด้วย

การแบ่งประเภทนักประเมินทั้งสองแบบที่กล่าวมานี้เป็นอิสระจากกัน นักประเมินสมัครเล่นอาจเป็นนักประเมินภายใน หรือนักประเมินภายนอกก็ได้ ในขณะที่เดียวกันนักประเมินอาชีพก็อาจเป็นนักประเมินภายใน หรือภายนอกก็ได้เช่นกัน

10. ควรใช้มาตรฐานอะไรในการตัดสินการประเมิน มีผู้พยายามที่จะพัฒนามาตรฐานเพื่อการประเมินโปรแกรมทางด้านการศึกษาและสังคมศาสตร์กันมาก (Evaluation Research Society, 1980; Joint Committee, 1981; Stufflebeam et.al., 1971; Fallmudge, 1977; U.S. General Accounting Office, 1978) ทั้งที่มีนักเขียนบางท่านวิจารณ์ว่าสิ่งที่เรียนกันว่ามาตรฐานนั้น ความจริงเป็นเพียงสิ่งที่ตกลงกันว่า จะยอมรับในกลุ่มบุคคลที่อยู่ในวงการเดียวกันเท่านั้น ซึ่งเป็นการรวดเร็วเกินไปที่จะสรุปว่าสิ่งที่ได้มานั้นเป็นมาตรฐาน (Cronbach et.al., 1980; Stake, 1981)

โบริช และคอร์ดเรย์ (Boruch and Cordray, 1980) ได้ทำการวิเคราะห์และกำหนดมาตรฐานขึ้นโดยแบ่งเป็นหกด้านด้วยกัน แต่ในที่นี้ก็พบว่ามีการซ้ำซ้อนซึ่งกันและกัน

อยู่มาก มาตรฐานที่นับว่าเป็นที่ยอมรับกันมากที่สุด ได้แก่ มาตรฐานซึ่งพัฒนาและพิมพ์เผยแพร่ โดย Joint Committee on Standards for Educational Evaluation (1981) ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการ 17 ท่าน มี Dr. Daniel Stufflebeam เป็นประธาน กับตัวแทนองค์การทางการศึกษาอีก 12 ท่าน คณะกรรมการเสนอมาตรฐานไว้ 30 รายการด้วยกัน ซึ่งจัดแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้สี่กลุ่ม คือ มาตรฐานด้านคุณค่าการนำไปใช้ (Utility Standards) มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) และมาตรฐานด้านความละเอียดครบคลุมชัดเจน (Accuracy Standards) ตามลำดับ จะเห็นว่ามาตรฐานกลุ่มแรกนั้นจะช่วยให้แน่ใจได้ว่า การประเมินนั้นสนองต่อความต้องการ ที่จะนำผลการประเมินไปใช้ได้จริง มาตรฐานกลุ่มที่สองก็จะช่วยให้แน่ใจได้ว่าการประเมินครั้งนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ ไม่ใช่เรื่องเพ้อฝันที่ไม่อาจปฏิบัติในชีวิตจริงได้ มาตรฐานกลุ่มที่สามจะช่วยให้แน่ใจได้ว่า งานประเมินครั้งนั้นมีความเหมาะสมทั้งด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา และมาตรฐานกลุ่มที่สี่ก็จะช่วยยืนยันว่า งานประเมินครั้งนั้นได้ให้สารสนเทศครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการจริง

เนื่องจากงานประเมินเป็นงานที่มีลักษณะเฉพาะกรณี จึงยังไม่มีโมเดลสำเร็จรูปที่จะใช้ได้กับการประเมินทุกสภาพการณ์ แนวคิดเกี่ยวกับการใช้คำถามหลัก 10 ประการ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการประเมินที่เสนอนี้เป็นแนวทางหนึ่งที่นักประเมินอาจใช้เป็นหลักในการที่จะพัฒนาหาคำตอบ จากการศึกษาเอกสารหรือแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รูปแบบหรือโมเดลที่เหมาะสมกับสิ่งที่ประเมิน หรือวัตถุประสงค์ของการประเมินแต่ละครั้ง

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการประเมินทางการศึกษา

ในปีการศึกษา 2528 นิคม ตั้งคะนิพนธ์ ได้พัฒนารูปแบบการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูภาคสนามสาขามัธยมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูภาคสนาม ตามหลักสูตรผลิตบัณฑิตทางครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยระบบจำกัดจำนวนรับ วิธีดำเนินการวิจัยจำแนกเป็น 2 ตอน ตอนแรก เป็นการสร้างรูปแบบการประเมิน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 14 ท่าน สังเคราะห์เพื่อให้ได้เนื้อหาของโครงสร้างของรูปแบบ ภายใต้อายุ คุรุศึกษาแบบสมรรถฐาน และดำเนินการตรวจสอบความตรงเชิงสอดคล้องของรูปแบบการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 33 ท่าน ตามวิธีการ

ของเทคนิคเคลฟาย ตอนที่ สอง เป็นการทดลองใช้รูปแบบดังกล่าวในสถานการณ์จริง ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พินิจโลก เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการประเมิน โดย การดำเนินการตรวจสอบความเหมาะสมของสมรรถวิสัยที่ใช้เป็นเกณฑ์ประเมิน ความพึงพอใจต่อความเหมาะสมและผลที่ได้รับจากกระบวนการของรูปแบบของผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลการ เรียบร้อยของนิสิต และปัญหาและผลสืบเนื่องที่ตามมาของการใช้รูปแบบการประเมินดังกล่าว โดยวิธีวิจัยเชิงประเมิน

ผลการสร้างและตรวจสอบความตรงเชิงสอดคล้องได้โครงสร้างของรูปแบบ การประเมินเบื้องต้น เป็น 3 มิติ (1) สมรรถวิสัย ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินการปฏิบัติ การกิจด้านต่าง ๆ ของนิสิต จำแนกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ งานสอน งานธุรการ งานกิจการ นักเรียน งานให้คำปรึกษาแนะแนว งานพัฒนาสังคม (2) มิติบทบาท จำแนกบทบาทการ ปฏิบัติงานของนิสิตเป็น 3 บทบาท ได้แก่ บทบาทผู้ช่วยครู บทบาทครูผู้ช่วย และบทบาทครู (3) มิติประเมิน เป็นกระบวนการประเมินทั้งการประเมินความก้าวหน้าและประเมินสรุปส่วน ผลการทดลองรูปแบบปรากฏว่า สมรรถวิสัยที่กำหนดเป็นเกณฑ์ประเมินทุกข้อ สามารถนำไป ใช้ได้ อาจารย์ผู้เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ มีความเห็นว่าเหมาะสมในการปฏิบัติ และนิสิตก็มี ความพึงพอใจต่อเกณฑ์นี้

สำหรับการพัฒนารูปแบบการประเมินโรงเรียนอนุบาลเอกชนนั้น จากการศึกษาพบว่า ในปีการศึกษา 2522 ดวงพร ชินสมบูรณ์ ได้สร้างเกณฑ์การประเมินโรงเรียนอนุบาลเอกชน โดยการสร้างเกณฑ์ประเมินนี้ อาศัยพื้นฐานของเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนอนุบาล พ.ศ. 2517 ซึ่งสร้างโดย กรมสามัญ กระทรวงศึกษาธิการ และในการสร้างเกณฑ์ประเมิน ของ ดวงพร นี้ โดยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิสองกลุ่ม กลุ่มละ 10 คน ให้ความเห็นเกี่ยวกับ เกณฑ์ที่สร้างขึ้น เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มแรกให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเกณฑ์ที่สร้าง แล้ว ผู้วิจัยจึงได้ทำการปรับปรุงและนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิอีกกลุ่มหนึ่งพิจารณาตัดสินว่า ข้อกระทงใดใช้ได้บ้าง ถ้าข้อกระทงใดผู้ทรงคุณวุฒิตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป มีความเห็นตรงกันว่าใช้ได้ มีค่าอำนาจจำแนกสูง และมีความเที่ยงของเกณฑ์ที่จัดอันดับสูงก็จะได้รับการคัดเลือกไว้ ผลการ วิจัย ได้เกณฑ์ที่มีลักษณะเป็นแบบสำรวจ ประกอบด้วยข้อกระทง 70 ข้อ ครอบคลุมเนื้อหาใน 4 หมวด คือ อาคารสถานที่และอุปกรณ์ การบริหารโรงเรียน การเรียนการสอน และ สวัสดิการและการประชาสัมพันธ์

ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ควบคุมการดำเนินงานของโรงเรียนเอกชนนั้น พบว่า งานประเมินเป็นการประเมินมาตรฐานในการจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลเอกชนและการประเมินพัฒนาการของเด็กอนุบาล การประเมินมาตรฐานในการจัดตั้งเป็นการประเมินเพื่อการอนุญาต หรือไม่อนุญาตให้บุคคล หรือนิติบุคคล จัดตั้งโรงเรียนอนุบาลส่วนการประเมินพัฒนาการของเด็ก เป็นรายการประเมินพัฒนาการของเด็กชั้นอนุบาลจัดทำเพื่อเป็นแนวทางในการติดตามผลการอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาการของเด็กในด้านต่าง ๆ คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยประเมินผลจากการสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกของเด็กแล้วกรอกลงในช่องลงรายการซึ่งมี 2 ช่อง คือ ทำได้ ทำไม่ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (คณะกรรมการการศึกษาเอกชน 2531: 15)

ตัวอย่างแบบประเมินพัฒนาการสำหรับเด็กวัย 4-5 ปี

ชื่อ คช., ดญ. เกิด อายุปี.....เดือน
โปรดเขียน / ลงในช่อง "ทำได้" ถ้าเด็กแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ บ่อย หรือแสดงว่ามีความมั่นคงหรือคล่องแคล่ว และเขียน / ลงในช่อง "ทำไม่ได้" ถ้าเด็กแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ให้ปรากฏไม่บ่อยนัก หรือแสดงให้เห็นว่ายังขาดความมั่นคง หรือคล่องแคล่ว และเว้นว่างไว้ถ้าเด็กไม่แสดงพฤติกรรมให้ปรากฏ หรือยังไม่มีโอกาสสังเกตเห็น

พฤติกรรม	ภาค 1		ภาค 2		ภาค 3		ข้อเสนอแนะสำหรับ พฤติกรรมที่เด็ก ทำไม่ได้
	ทำ ได้	ทำ ไม่ได้	ทำ ได้	ทำ ไม่ได้	ทำ ได้	ทำ ไม่ได้	
พัฒนาการด้านร่างกาย กล้ามเนื้อใหญ่ การทรงตัว 1. แกว่งแขนและขาไปตาม จังหวะเพลง.....							

และต่อมาในปี พ.ศ. 2532 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้มีแนวคิดในการปรับเปลี่ยนการรับรองวิทยฐานะโรงเรียนเอกชน ให้เป็นการรับรองมาตรฐานการศึกษา ในลักษณะที่โรงเรียนจะสามารถปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพกระบวนการศึกษาและประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง (คณะกรรมการการศึกษาเอกชน 2532: คำนำ) จึงได้ผลิตเอกสารสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียน เผยแพร่แก่โรงเรียนอนุบาลเอกชน และเมื่อถึงระยะเวลาหนึ่ง คณะกรรมการการศึกษาเอกชน จึงจะเข้าไปประเมินมาตรฐานคุณภาพในการจัดอนุบาลศึกษา

อย่างไรก็ตามปัจจุบันคณะกรรมการการศึกษาเอกชนก็ยังมิได้มีการประเมินมาตรฐานคุณภาพในการจัดอนุบาลศึกษาของโรงเรียนเอกชน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดพัฒนารูปแบบ (Model) สำหรับใช้ในการประเมินโรงเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานครขึ้นมา และเนื่องจากเป็นรูปแบบ (Model) การประเมินทางด้านการจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา หลักสูตรที่ใช้ในการจัดอันดับได้ ภาคเอกชนจึงแข่งขันกันจัด สภาพการแข่งขันรุนแรงขึ้น การปรับปรุงรูปแบบการจัดอนุบาลศึกษาให้มีประสิทธิภาพ จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า สารสนเทศสำคัญที่จะทำให้ผู้บริหารตัดสินใจปรับปรุงพัฒนา แนวทางในการจัดอนุบาลศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ก็คือ สารสนเทศที่ได้จากการประเมินที่เป็นรูปแบบอย่างชัดเจน ด้วยสาเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยคิดพัฒนารูปแบบ (Model) สำหรับใช้ในการประเมินโรงเรียนอนุบาลเอกชน